

Μικέλης
Σ. Χατζηγάκης

Στροφή Μπάιντεν στον κοινωνικό φιλελευθερισμό

Ο καθηγητής Ρίτσαρντ Πάρκερ συνήθιζε να λέει πως κάθε 40-50 χρόνια ο κόσμος αλλάζει κυρίαρχο ιδεολογικό μοντέλο. Από την εγκαθίδρυση του κεϋνσιανισμού το '30 στη στροφή του νεοφιλελευθερισμού το '80 και στη σημερινή βαθιά αμφισβήτηση αυτού του μοντέλου η οποία πιθανολογείται ότι θα γεννήσει κάτι καινούργιο. Με τις πρώτες 100 μέρες του ο Μπάιντεν δείχνει να αποτελεί τη «μαϊκή» αυτής της ιστορικής τάσης – του νέου ιδεολογήματος. Ωστόσο, ας ξεκινήσω θέτοντας δύο γενικές, αλλά βασικές, ερωτήσεις. Πρώτον, ποια είναι η ιδεολογική διαφορά μεταξύ κοινωνικού φιλελευθερισμού και νεοφιλελευθερισμού; Η απάντηση είναι ότι ο κοινωνικός φιλελευθερισμός θέτει ως βασικό του στόχο τον άνθρωπο και την κοινωνία, τους οποίους οφείλει να υπηρετεί η οικονομία και η αγορά. Η ανάπτυξη οφείλει να είναι σε αρμονία με την ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη. Αντίθετα, ο νεοφιλελευθερισμός θεοποιεί την οικονομία και τους αριθμούς της και αναγορεύει ως «μαϊκή» τη λειτουργία της αγοράς. Για παράδειγμα, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης και τα εταιρικά κέρδη είναι ναί μεν σημαντικά στοιχεία, αλλά στο ερώτημα πώς διαχέεται αυτή η ανάπτυξη και πόσο «ίση» είναι προς όλους ενδιαφέρει ελάχιστα τον νεοφιλελεύθερο. Η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς, σύμφωνα με τον νεοφιλελευθερισμό, αυτόματα θα ικανοποιήσει και τους ανθρώπους. Ποιους, όμως, ανθρώπους; Η νεοφιλελεύθερη πολιτική όπου εφαρμόστηκε έδειξε ότι οι προνομιούχοι – πλούσιοι και πολύ πλούσιοι – είναι εκείνοι που ευνοούνται πολλαπλάσια σε σχέση με τους άλλους. Τα πράγματα, ωστόσο, αλλάζουν. Ο Μπάιντεν στρέφεται σαφώς προς την πλευρά ενός κοινωνικού φιλελευθερισμού σε διάφορα κομβικά ζητήματα. Η στροφή αυτή είναι προφανής (και) στο ζήτημα της πατέντας των εμβολίων, όπου προωθεί μια πολιτική με πρωταγωνιστή τον άνθρωπο αφήνοντας πίσω τις θεωρίες περί ευρεσιτεχνιών σε μια κρίσιμη καμπή για την ανθρωπότητα. Στα σημερινά κοινωνικά μέτρα που προωθεί ο πρόεδρος των ΗΠΑ εντάσσονται και οι αλλαγές στο φορολογικό σύστημα.

Η στροφή του Μπάιντεν προς τον φιλελευθερισμό με κοινωνικό πρόσωπο είναι στη γραμμή Κένυς. Θυμίζει, δηλαδή, περισσότερο την εποχή Ρούσβελτ μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και προσεγγίζει σημαντικά την πολιτική του Κένεντι και του Τζόνσον. Γιατί δεν είναι μόνο τα \$2 τρις. που χορηγεί για την ύφεση, αλλά σε αυτά θα προστεθούν άλλα \$2 τρις. για την ενίσχυση κοινωνικών προγραμμάτων καθώς και άλλα τόσα για την ενίσχυση των υποδομών. Ο Μπάιντεν, συνεπώς, στρέφεται φανερά σε καθαρά κλασικές κεϋνσιανές συνταγές (π.χ. τόνωση της ζήτησης, δημόσια έργα, κοινωνική πολιτική) που εφαρμόστηκαν με επιτυχία στο παρελθόν.

Το δεύτερο ερώτημα είναι ποια στρατηγική πρέπει να ακολουθεί μια μεγάλη δύναμη στη διεθνή της πολιτική, στα ανθρώπινα δικαιώματα και στη σχέση της με τον άνθρωπο ως αγαθό με «ίδια» αξία, όπως έλεγε και ο Κωνσταντίνος Τσάτσος.

Ο αμερικανός πρόεδρος, με βάση τα πρώτα δείγματα γραφής, ακολουθεί μια τελείως διαφορετική πολιτική από τον προκατόχό του. Θα τη χαρακτηρίζαμε ως Γκροσιανή. Σύμφωνα με αυτή, «η διεθνής πολιτική πρέπει να οριστεί όχι ως διεθνής αναρχία αλλά ως διεθνής συναστροφή μεταξύ των κρατών στα οποία δεν πρέπει να υπάρχει μόνο σύγκρουση μεταξύ τους αλλά και συνεργασία» (βλ. Martin Wight, «Διεθνής Θεωρία», εκδόσεις Ποιότητα, 1998). Αλλωστε, ο Μπάιντεν απέδειξε ότι η διπλωματία και το διεθνές δίκαιο θα υπαγορεύουν εφεξής την εξωτερική πολιτική της Αμερικής. Η «Γκροσιανή» αυτή στάση του φαίνεται καθαρά και από την αναγνώριση της γενοκτονίας των Αρμενίων. Θα εντάσσαμε εδώ και τις σκληρές δηλώσεις του κατά της Ρωσίας, της Κίνας και της Τουρκίας θέλοντας να υπογραμμίσει, μεταξύ άλλων, και τη σθεναρή στάση του απέναντι στον αυταρχισμό αυτών των κρατών.

Ίσως ο Μπάιντεν να λειτουργήσει ως ο βασικός καταλύτης της άποψης Πάρκερ. Φαίνεται να ζούμε το τέλος του νεοφιλελευθερισμού και την αρχή ενός νέου ιδεολογήματος με έμφαση σε έναν κοινωνικό και ανθρώπινο χαρακτήρα.

Ο κ. Μικέλης Σ. Χατζηγάκης (Χάρβαρντ, Ταφτς) είναι COO της Cobblestone Energy.

Αλέξης
Σταμάτης

Η πανδημία και ο Παύλος Μάτεσις

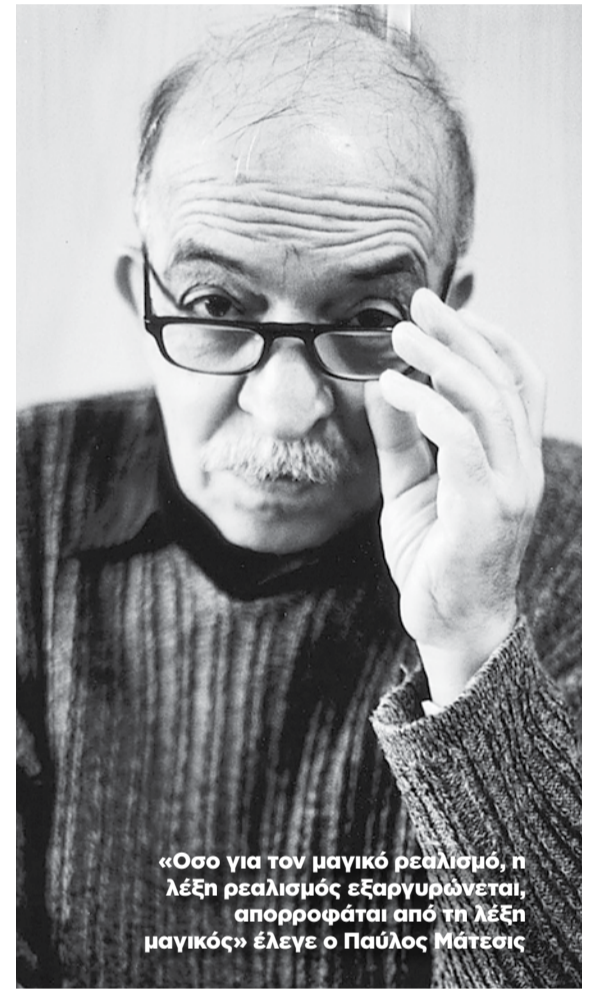
Σκεφτόμουν τις προάλλες ποιος θα ήταν ο Έλληνας μεταπολεμικός συγγραφέας που θα μπορούσε να γράψει το καταλυτικό, δραστικό μυθιστόρημα για την πανδημία στην Ελλάδα. Στην αρχή λειτούργησα σχεδόν φιλολογικά, απαριθμώντας τις αισθητικές, δραματουργικές, συνθετικές αρετές που θα όφειλε να έχει ένα τέτοιο κείμενο. Την ιστορική σκευή, την πρισματική σκέψη, την αναγκαία απόσταση από το επίκαιρο, την ικανότητα μετουσίωσης κ.τ.λ. Η αναζήτηση ήταν μάταιη, δεν πηγαίνει κανείς από τα επί μέρους στο όλον αλλά αντίστροφα. Πέταξα τον αναλυτή από μέσα μου κι επέτρεψα στο ένστικτο να λειτουργήσει.

Για να μην τα πολυλογώ, κατέληξα πως ο συγγραφέας αυτός θα ήταν ο Παύλος Μάτεσις, που δυστυχώς έφυγε από κοντά μας το 2013. Ένας θεατρικός συγγραφέας, πεζογράφος, διηγηματογράφος και μεταφραστής που αναμείγνυε το παράλογο και τον μαγικό ρεαλισμό, σταθερά εναρμονισμένος στη ροή του ελληνικού αίματος.

Με τον Μάτεσις υπήρξαμε φίλοι κι έχουμε κάνει πάμπολλες συζητήσεις.

Είναι εκείνος που έχει συνοψίσει απaráμιλλα ποια είναι με δυο κουβέντες η δουλειά ενός συγγραφέα και κατ' επέκταση ενός θεατρικού συγγραφέα. «Ο πεζογράφος και ο θεατρικός συγγραφέας», έλεγε, «είναι επιμελητές χάους». Όταν έλεγε χάος δεν εννοούσε αταξία, αλλά ένα χώρο αχαρτογράφητο, ο οποίος παραπέμπει κατ' ευθείαν στο Σύμπαν. «Ο συγγραφέας είναι ένας ποιμένας νεφών. Ποιμαίνει σύννεφα τα οποία πρέπει να αφήνει ελεύθερα και ταυτόχρονα να είναι σε πλήρη εγρήγορση, να παρακολουθεί την κίνησή τους ώστε να επιλέγει ποιες κινήσεις τον ενδιαφέρουν και σε ποια διάταξη. Είναι όπως και στις πλήρεις μουσικές συνθέσεις. Το ίδιο ακριβώς ισχύει στις συνθέσεις του Μότσαρτ και του Μπαχ. Ο συγγραφέας δεν φωτογραφίζει, ο συγγραφέας ζωγραφίζει. Γιατί το να φωτογραφίσεις τη ζωή ή τη φύση είναι ένα είδος βλασφημίας».

Πόσο εύστοχα και σωστά λόγια για την αποτύπωση μιας τέτοιας καταστροφής όπως η πανδημία.

«Όσο για τον μαγικό ρεαλισμό, η λέξη ρεαλισμός εξαργυρώνεται, απορροφάται από τη λέξη μαγικός» έλεγε ο Παύλος Μάτεσις

Διασπορά και Ελλάδα την εποχή της πανδημίας

Αντώνης
Καμάρας

Πώς η πανδημία επηρέασε τη σχέση μεταξύ της ελληνικής Διασποράς και της Ελλάδας; Σε αυτό το ερώτημα τοποθετήθηκαν έντεκα μελετητές στη δημοσίευση του SEESOX «The Greek Diaspora and the Homeland in the time of the pandemic».

Η **Φωτεινή Καλαντζή**, ερευνήτρια στο SEESOX, διαπίστωσε πως λιγότερο εύπορες χώρες αναζήτησαν από ομογενείς τους φαρμακευτικό υλικό, οικονομική βοήθεια και ιατρικό προσωπικό. Το διακριτό στοιχείο στην Ελλάδα υπήρξε η συμβουλευτική υποστήριξη προς την κυβέρνηση από επιστήμονες της Διασποράς για τη διαχείριση της πανδημίας.

Η **Ιωάννα Σουφλέρη**, αρχισυντάκτρια του ΒΗΜΑ-Science, εντάσσει το ενδιαφέρον της ελληνικής επιστημονικής Διασποράς στη διαχείριση της πανδημίας στη διαχρονική της συνεισφορά στην Ελλάδα: στη συμμετοχή στον διάλογο για τις επιστήμες, σε επιτροπές για την πολιτική έρευνας της χώρας, στην προώθηση νέων ελλήνων επιστημόνων στο εξωτερικό.

Ο **Κίμων Δρακόπουλος**, καθηγητής Data Sciences and Operations στη USC Marshall School of Business, περιγράφει πώς η κυβερ-

νηση ανταποκρίθηκε στην πρότασή του να αναπτύξει, με συνεργάτες του, εργαλεία πληροφορικής, το περασμένο καλοκαίρι, ώστε να ελαχιστοποιηθεί η είσοδος τουριστών, φορέων του ιού. Διαπιστώνει την ικανότητα της ελληνικής διοίκησης να καινοτομήσει στη διαχείριση της πανδημίας, βοηθώντας της πολιτικής βούλησης. Ο γράφων συγκρίνει τον ρόλο των τεχνοκρατών της Διασποράς στην οικονομική κρίση και στην κρίση της πανδημίας. Τα κοινά στοιχεία στις δύο κρίσεις, των τεχνοκρατών της Διασποράς, είναι η παροχή τεχνολογίας που δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένη στην Ελλάδα και η ανεξαρτησία από το εγχώριο πλέγμα εξουσίας. Η διαφορά, η απόσταση μεταξύ Ανδρέα Γεωργίου και Ηλία Μόσιαλου, έγκειται στο ότι η διαχείριση της πανδημίας δεν πλόωσε τη χώρα.

Ο **Ιωάννης Γρηγοριάδης**, καθηγητής Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο Bilkent, αντιπαραβάλλει την αντιμετώπιση της πανδημίας από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και από την Ελλαδική Εκκλησία. Η εμφατική υποστήριξη μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης από το Πατριαρχείο αναδεικνύει την έφεσή του, που του προσδίδει συμμάχους στην Ελλάδα και διεθνώς, να υι-

Δουλειά του συγγραφέα είναι μέσα από αυτούς τους οδοδείκτες να μας φωτίσει τον μεγάλο δρόμο, ώστε να κάνουμε αυτή τη συλλογική αφήγηση κτήμα μας

Μπορεί ο Παύλος μιλώντας για τη φωτογραφία να υπερβάλλει ίσως με τη λέξη βλασφημία, αλλά στο subtext του χαρακτηρισμού αποδίδει στην τέχνη αυτή κι ένα είδος μαγικής ικανότητας, μια και η φωτογραφία ως γνωστόν αποτυπώνει κάτι που δεν υπάρχει: τη στιγμή. Οι κινούμενες εικόνες περνούν από μπροστά μας, δημιουργούν μια δράση. Η παγωμένη εικόνα παγώνει τη συνθήκη, μπορεί να παγώσει τη φρίκη, την αρρώστια, τον θάνατο. Και είναι γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της πανδημίας έχουμε εθιστεί ακόμη και στις πιο σκληρές εικόνες. Δεν θα ξεχάσω τους ομαδικούς τάφους στη Βραζιλία, τα πρόσωπα των νοσηλευτριών και των νοσηλευτών στο Μπέργκαμο.

Ο δε «αχαρτογράφητος χώρος», είναι παντού, είναι εντός μας, είναι στην έξοδο χωρίς τη μάσκα, στην έξοδο με τη μάσκα, στην αναμονή στο νοσοκομείο, στην αγωνία του τηλεφωνήματος, ακόμη στο πένθος που δεν μπορεί να ξεδουλευτεί (κηδεύεις με εννιά άτομα αυστηρά). Πρόσφατα πήγα σε μια κηδεία ηλικιωμένου συγγενούς που πέθανε από φυσικά αίτια. Οσο διαρκούσε, πέρασαν άλλες δύο COVID-19 κηδεύεις, με τους νεκροθάφτες ντυμένους σαν αστροναύτες και το φέρετρο τυλιγμένο με μεμβράνη αεροστεγώς. Όταν η πομπή περνούσε από την «Κοιμωμένη» του Χαλεπά, ήμουν σίγουρος ότι εδώ υπήρχε αφορμή για να γράψω κάποιες μερικές ισχυρότατες σελίδες υψηλής λογοτεχνίας. Κάποιος σαν τον Παύλο Μάτεσι. Το υλικό του, όπως και κάθε συγγραφέα, είναι αυτά τα φτωχά 24 γράμματα. Όπως έλεγε: «24 σύμβολα κι αυτά λειψά... Η μάχη είναι μια: να μην εξηγήσεις. Το μυστήριο δεν είναι πεπερασμένο και δεν θα λυθεί. Έχει προορισμό να μένει άλυτο. Η λέξη, είναι μια ευγενής απόπειρα, μια ευγενής ματαιοπονία να εξηγήσεις άρρητα πράγματα. Δεν μπορείς να μην προσπαθήσεις. Ο Δαίδαλος θα έφτιαχνε τα φτερά έτσι κι αλλιώς και μάλλον ήξερε ότι θα λιώσουν... Το έργο μου ακολουθεί τον δρόμο που θέλει, εγώ είμαι ο θεράπων, ο υπηρέτης του, εκείνο με χρησιμοποιεί, χρησιμοποιεί τη λογική, την ευφυΐα, την αισθητική, τη φιλοδοξία μου».

Ο Δαίδαλος μπορεί να έφτιαχνε φτερά, όπως ο Ελον Μασκ φτιάχνει πυραύλους. Τις προάλλες μάλιστα κατάφερε να προσγειώσει σωό τον πρώτο πύραυλο-φορέα Starship της SpaceX μετά από τέσσερις αποτυχίες. Οι επιστήμονες έφτιαξαν θαυμαστά εμπ

βόλια για την COVID-19, αλλά στην Ινδία ο κόσμος δεν έχει πρόσβαση. Μπορεί τώρα να έχουμε άρση του λοκντάουν και την ελπίδα της ανοσίας, αλλά η πανδημία είναι τουλάχιστον ακόμη αδιαμφισβήτητη και θέλει τεράστια προσοχή. Γιατί η πανδημία είναι ατόφια πραγματικότητα.

Ο Παύλος πίστευε ότι όλα είναι πραγματικότητα. «Η σκέψη που έχεις μισοκάνει και μένει ημιτελής, η λέξη που δεν είπες, το όνειρο που είδες, είναι πραγματικότητες. Αλλά κι η τρέλα είναι πραγματικότητα, είναι μια λογική αχαρτογράφητη που δεν είμαστε σε θέση να την αποκωδικοποιήσουμε. Οσο για τον μαγικό ρεαλισμό, η λέξη ρεαλισμός εξαργυρώνεται, απορροφάται από τη λέξη μαγικός» έλεγε.

Ρεαλισμός λοιπόν κι ας μοιάζει σουρεαλισμός. Ρεαλισμός ακόμη και όποια απίθανη, απρόβλεπτη εξέλιξη της ζωής μας. Ρεαλισμός που έφτασε να στατιστικολογεί τον θάνατο. Ρεαλισμός που μετρήθηκε πάνω σε σώματα που επέζησαν σε σώματα που δεν τα κατάφεραν.

Στον πεζό λόγο, έλεγε ο Παύλος, ο συγγραφέας βάζει την πρώτη ύλη και την εικόνα τη δημιουργεί ο αναγνώστης. Δεν υπάρχει όψις στην πρόζα. Στο καλό πεζό υπάρχουν τρύπες, κενά, που ο συγγραφέας αφήνει εσκεμμένα για να τα συμπληρώσει ο αναγνώστης έτσι ώστε να γίνει η μέθεξη, η συνοχή. Όλοι ξέρουμε τι έγινε στην πανδημία. Υπάρχει η συλλογική, η «καθεσθηκία» αφήγηση. Υπάρχουν όμως και χάσματα που αφορούν αποκλειστικά εμάς, ψυχικοί τόποι που διασχίσαμε μόνοι μας, λεπτομέρειες που μόνο εμείς νομίσαμε ότι είδαμε. Δουλειά του συγγραφέα είναι μέσα από αυτούς τους οδοδείκτες να μας φωτίσει τον μεγάλο δρόμο, ώστε να κάνουμε αυτή τη συλλογική αφήγηση κτήμα μας. Την αφήγηση αυτή που μας ανήκει, να την πολλαπλασιάσουμε εντός μας. Πιθανόν να την αφήσουμε να μας εκπλήξει. Να της επιτρέψουμε να ξεφύγει από τις οθόνες των ειδήσεων και να ξαναγυρίσει στις ψυχές και στα σώματά μας. Ένας μαγικός-πραγματικός ρεαλισμός που πιστεύω ότι – ελλείψει Παύλου – ένας ικανός συγγραφέας θα μπορούσε να συλλάβει ολιστικά και να μας μεταφέρει απευθείας την ουσία του, το κουκούτσι του.

Ο κ. Αλέξης Σταμάτης είναι συγγραφέας.

οθετεί προοδευτικότερες αντιλήψεις από την Ελλαδική Εκκλησία. Αυτή η υποστήριξη έδωσε στην ελληνική κυβέρνηση πολύτιμη νομιμοποίηση για τον περιορισμό των εκκλησιαστικών λειτουργιών στην Ελλάδα.

Ο **Γιώργος Τριαντάς**, Marie Sklodowska-Curie Fellow στο Ashton University, αναλύει την ισορροπία που διαμόρφωσε το Πατριαρχείο μεταξύ της ορθόδοξης δοξασίας για τη Θεία Κοινωνία και τις οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Το Πατριαρχείο έδωσε τη δυνατότητα σε ορθόδοξες Αρχιεπισκοπές, όπως της Γερμανίας, να υπακούσουν την πολιτική εξουσία υπογραμμίζοντας ταυτόχρονα την πίστη τους στις ιδιότητες της Θείας Κοινωνίας – ισορροπία που δεν μεταφέρθηκε στην Ελλάδα.

Ο **Θών Αναστασάκης**, επικεφαλής του SEESOX, εξετάζει την επίπτωση της πανδημίας στους μετανάστες από την ευρωπαϊκή περιφέρεια στο Ηνωμένο Βασίλειο (ΗΒ) που απασχολούνταν σε άτυπες δραστηριότητες και έτσι δεν συμπεριλήφθηκαν στα μέτρα στήριξης του ΗΒ.

Ο **Χάρης Θεοτοκάτος-Φιλντ**, SEESOX Associate στην Αυστραλία, εστιάζει στους έλληνες νεομετανάστες της Αυστραλίας που

αντιμετώπισαν παρόμοια προβλήματα. Διαπιστώνει την κινητοποίηση της ελληνικής Διασποράς για την προσφορά βοήθειας στους νεο-μετανάστες από την αυστραλιανή και ελληνική πολιτεία και τη στάση των ελληνικών διπλωματικών αρχών που καλούσαν τη Διασπορά της Αυστραλίας να επισκεφτεί την Ελλάδα για να ενισχύσει τον τουρισμό, ενώ δεν πρόσφεραν οικονομική βοήθεια στους πια άνεργους νεο-μετανάστες για να επιστρέψουν στη χώρα.

Η **Βασιλική Πούλα**, βοηθός ερευνητριά του SEESOX, αξιολογεί τις αποφάσεις χωρών-μελών της ΕΕ να περιορίσουν την κυκλοφορία ατόμων εντός της ΕΕ όταν ξέσπασε η πανδημία, να επαναπατρίσουν επιλεκτικά πολίτες τους που διέμεναν στο εξωτερικό και τη συμβατότητα αυτής της διακριτικής μεταχείρισης με την κατοχυρωμένη από την ΕΕ ελευθερία κυκλοφορίας. Ενώ βρίσκει αυτή τη διττή απόφαση συμβατή με τις πρόνοιες της ΕΕ, εντοπίζει το πώς η αποστολή της ελληνικής πολιτείας να επαναπατρίσει έλληνες πολίτες μεσοσύσης της πανδημίας διαθλάται από το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Ο **Αλέξανδρος Κιτρόεφ**, καθηγητής Ιστορίας στο Haverford College, συγκρίνει την ανταπόκριση της ελληνοαμερικανικής Δια-

σποράς στην κρίση της πανδημίας στην Ελλάδα με την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας από τους Ελληνοαμερικανούς στην Ελλάδα το 1940-45. Καταλύτες αυτής της βοήθειας υπήρξαν η ελληνική νίκη στην Αλβανία, η Ελλάδα όντας σύμμαχος των ΗΠΑ, και το ότι οι Ελληνοαμερικανοί είχαν βελιώσει το βιοτικό τους επίπεδο εκείνη την περίοδο. Σε αντιδιαστολή, η κακή διαχείριση της πανδημίας στις ΗΠΑ εξώθησε τις ελληνοαμερικανικές οργανώσεις να υποστηρίξουν πρωτίστως τις κοινότητές τους.

Ο **Γιώργος Αναγνώστου**, καθηγητής Ελληνικών Σπουδών στο Ohio University, αναλύει το πώς η ελληνοαμερικανική εφημερίδα «Εθνικός Κήρυκας» αποστασιοποιήθηκε από τη διοίκηση Τραμπ, ασκώντας κριτική στη διαχείριση της πανδημίας, παρ' όλη την υποστήριξη του Τραμπ από πολλούς Ελληνοαμερικανούς. Αυτή η κριτική έδωσε στην εφημερίδα τη δυνατότητα να πλησιάσει τη διοίκηση Μπάιντεν και έτσι να προφυλάξει τον ρόλο της ως δρώντα στο τρίγωνο αμερικανικής διοίκησης, ελληνοαμερικανικής Διασποράς και ελληνικής κυβέρνησης.

Ο κ. Αντώνης Καμάρας είναι ερευνητής στο Greek Diaspora Project του SEESOX.

ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ

Οι επόμενοι θα πουν την Ιστορία μας

Αν θροίσει κάποιος τα κείμενα, τα τραγούδια, τις δηλώσεις, τις αναλύσεις, τις διαμάχες των τελευταίων 16 μηνών θα φτιάξει το μωσαϊκό της πανδημίας, το χνάρι της επάνω στις ζωές μας. Δεν θα είναι η ρεαλιστική και οριστική αποτύπωση, αλλά εκείνη η πρώτη εν θερμώ αποτίμηση που συνοδεύει πάντα την καταγραφή μιας δραματικής συγκυρίας. Η Ιστορία συμβαίνει όταν συμβαίνει αλλά επειδή δεν μπορείς να περιγράψεις με ακρίβεια το νερό που κολυμπάς, συνήθως γράφεται πολύ αργότερα.

Είναι ανθρώπινη αντίδραση η προσπάθεια να μιλήσεις την ώρα του γεγονότος, αλλά συνήθως πιάνεσαι απροετοίμαστος για την ψύχραιμη ανάλυση, για την τελεσίδικη καταγραφή. Περισσότερα από τα μισά θα τα πάρει ο αέρας. Δεν θα μείνει τίποτα από τις σιγουριές μας, ο χρόνος θα αποκαθηλώσει τις τοποθετήσεις αυθεντίας, όπως και τη φούρια της τέχνης που βιάζεται να μιλήσει γιατί φοβάται μην την κατηγορήσουν πως σωπαίνει, ή πως δεν ανταποκρίνεται στην ανάγκη του κόσμου για έκφραση του επίκαιρου αισθήματος.

Φυσικά και δεν μπορείς να σωπαίνεις όταν συμβαίνει κάτι, δεν γίνεται να περιμένεις την Ιστορία να μιλήσει, πρέπει να μπαίνεις, να ρισκάρεις, να μιλάς και ενίοτε να καίγεσαι. Ακόμη και η διάψευση και η μεταίωση είναι πραγματικότητες οι οποίες απλά άντεξαν λίγο.

Χωρίς να χρειάζεται να περιμένουμε πολύ, οι διαφορές αντιμετώπισης της πρώτης από τη δεύτερη καραντίνα είναι μεγάλες. Στην πρώτη, μία γενικευμένη ενοτικτώδης, πρώτη αντίδραση ήταν κάτι ανεμικές φιλοσοφίες που μιλούσαν για ευκαιρία να τα βρούμε με τον εαυτό μας, για ένα pause που το είχαμε όλοι ανάγκη για να αλλάξουμε τη σχέση μας με τον χρόνο και να επανεκτιμήσουμε τα σημαντικά από τα δευτερεύοντα, μια ευκαιρία να περάσουμε περισσότερο ποιοτικό χρόνο με τους δικούς μας ανθρώπους, μέσα στο σπίτι. Αυτά άντεξαν κάνα τρίμηνο. Στη δεύτερη καραντίνα αρχίσαμε να βλέπουμε πια καθαρά την εικόνα, με λιγότερες αυταπάτες και εξιδανίκευση. Ήταν καθαρή βία. Μία απάνθρωπη συνθήκη, η αμέσως πιο απάνθρωπη από έναν πόλεμο. Γενικά η πραγματικότητα είναι τόσο ορμητική που εύκολα παρασέρνει τις κορόνες και τους απλήρωτους τσαμπουκάδες μας. Η φιλοσοφική θωρακισία του καθενός μας δοκιμάζεται σε έναν αγώνα αντοχής και όχι σε μία κούρσα ταχύτητας. Το ίδιο μας συνέβη και το 2010, που την αρχική μαχητική μας αντίδραση περί ιστορικής ευκαιρίας αλλαγής πολιτικής φιλοσοφίας της Ευρώπης, τη διαδέχθηκε ο κρύος ιδρώτας από την κάθετη πτώση της αγοραστικής μας δύναμης.

Το μόνο παρήγορο για το μέλλον μας είναι να μη δεχθούμε αυτές τις «ήττες» μας ως οριστικές και αμετάκλητες. Να δούμε τον καθρέφτη, να παραδεχθούμε αδυναμίες και ανεπάρκειες, αλλά να μη χάσουμε την πίστη πως τα πράγματα μπορούν να γίνουν καλύτερα. Την επόμενη φορά, αν την προλάβουμε, ίσως να είμαστε πιο έτοιμοι, να πούμε λιγότερα λόγια, να είμαστε πιο χρήσιμοι. Η Ιστορία μας θα γραφτεί από τους επόμενους. Δεν θα ξέρουν βέβαια ακριβώς τι τραβήξαμε, θα είναι ψυχροί τιμητές, αλλά για εμάς δεν θα έχει καμία σημασία τότε...

Το μόνο παρήγορο για το μέλλον μας είναι να μη δεχθούμε αυτές τις «ήττες» μας ως οριστικές και αμετάκλητες. Να δούμε τον καθρέφτη, να παραδεχθούμε αδυναμίες και ανεπάρκειες, αλλά να μη χάσουμε την πίστη πως τα πράγματα μπορούν να γίνουν καλύτερα